UNIVERSITATEA TIBISCUS
FACULTATEA DE PSIHOLOGIE

Abordare mistică a proceselor psihice

(referat)

Student: Adrian Marincaş
Anul V, Grupa a IVa

Abordare mistică a proceselor psihice

Înainte de a încerca să definim, în limbaj psihologic, modul în care misticul leapădă cătuşele simţurilor şi îşi începe călătoria spre casă, ar fi bine să examinăm mecanismul aflat la dispoziţia sinelui normal, conştient; creatura sau partea creaturii pe care o recunoaştem ca „noi înşine”. Psihologii de odinioară obişnuiau să spună că mesajele din lumea exterioară trezesc în acest sine trei forme principale de activitate. (1) Ele stârnesc mişcări de atracţie sau de repulsie, de dorinţă sau de aversiune, care variază în intensitate de la poftele semiconştiente ale copilului flămând până la pasiunile îndrăgostitului, ale artistului sau fanaticului. (2) Ele stimulează un tip de proces digestiv, prin care sinele îmbină şi adastă asupra materialului cu care este confruntat, absorbind în final un anumit număr de concepte obţinute şi integrându-le lui sau lumii lui. (3) Mişcările dorinţei, sau acţiunea raţiunii, sau ambele, în combinaţii variabile, trezesc în sine o hotărâre prin care obiectul percepţiei şi conceptul au ca rezultat acţiunea —corporală, mentală sau spirituală. De aici, principalele aspecte ale sinelui au fost clasificate ca emoţie, ‘intelect şi voinţă; iar temperamentul individual a fost considerat emoţional,

intelectual sau voliţional, în funcţie de acela dintre cele trei elemente - emoţia, intelectul sau voinţa care şi-a asumat rolul predominant.

Psihologii moderni au părăsit această concepţie diagramatică şi sunt tot mai mult înclinaţi să se ocupe de unitatea psihicului - acel sine ipotetic pe care nimeni nu l-a cunoscut vreodată - şi de un aspect al dorinţei sale energetice, libido-ul său sau „pulsiunea vitală înspre un scop”, ca factor determinant al vieţii sale. Aceste concepte îi sunt de folos studentului în mistică, deşi nu pot fi acceptate într-un mod necritic şi nici considerate complete.

Deci, psihicul nesatistăcut din punct de vedere emoţional doreşte, după cum spuneam, să iubească mai mult; iar intelectul său investigator doreşte să cunoască mai mult. Creatura umană conştientă bănuieşte că ambele dorinţe sânt supuse la o uşoară dietă; că există cu adevărat mai multe lucruri de iubit şi mai multe lucruri de cunoscut undeva în misterioasa lume din afară, şi că, în plus, puterile sale afective şi capacitatea sa de înţelegere sunt demne de un obiectiv mai important şi mai durabil decât cel furnizat de iluziile simţurilor. Prin urmare, impulsionată de aceste porniri ale sentimentului şi ale gândirii, conştiinţa încearcă mereu să alerge în întâmpinarea absolutului şi este mereu forţată să se întoarcă înapoi. Sistemul filosofic riguros, diagramele ştiinţei, „atingerea apusului de soare” — toate sunt încercate rând pe rând. Arta şi viaţa, accidente ale

umanităţii noastre, pot făuri o perspectivă emoţională; până în momentul în care intelectul neglijat se trezeşte şi afirmă că o astfel de perspectivă nu are nici un fel de validitate. Metafizica şi ştiinţa par să ofere intelectului o fereastră deschisă înspre adevăr; până când inima întrevede acest peisaj şi declară că nu e decât un deşert rece în care ea nu-şi poate găsi hrana. Aceste aspecte diverse ale lucrurilor trebuie fie fuzionate, fie depăşite, pentru ca sinele în întregul său să fie satisfăcut; căci realitatea pe care acesta o caută trebuie să întrunească ambele cerinţe şi să se achite din plin.

Când Dionisie Pseudo-Areopagitul a împărţit acei îngeri din preajma lui Dumnezeu în serafimi, care sunt înflăcăraţi de iubirea perfectă, şi heruvirni, care sânt plini de cunoaşterea perfectă, el n-a tăcut decât să dea glas la două dintre cele mai intense aspiraţii ale sufletului uman, şi a descris printr-o singură imagine dubla condiţie a acelei viziuni beatifice. pe care sufletul şi-o ia drept scop.

Într-un anume sens se poate spune că dorinţa de cunoaştere este o parte a dorinţei de iubire perfectă; căci un aspect al acestei pasiuni atotcuprinzătoare este, în mod sigur, pornirea de a cunoaşte, în cel mai profund. mai deplin şi mai intim sens, lucrul adorat. Activitatea caracteristică iubirii - căci iubirea, cu totul înaripată, este activă in mod inerent şt „nu poate fi leneşă”, cum spun misticii este o căutare, o cale de acces înspre un obiect dorit, care numai când e posedat va fi cunoscut întru totul şi numai când e

cunoscut întru totul poate fi adorat în mod desăvârşit. Comuniunea intimă, dar nu mai puţin idolatria fac parte din esenţa iubirii. împ1inirea fericită este scopul său propriu-zis. Acest lucru e adevărat pentru toţi căutătorii iubirii, fie că cel iubit este de ordin uman sau divin – mireasa, Graal-ul' roza mistică, plenitudinea lui Dumnezeu. Dar nu se poate spune în nici un caz că dorinţa de iubire nu e decât o parte a dorinţei de cunoaştere perfectă; fiindcă acea ambiţie strict intelectuală nu include nici un fel de adoraţie, nici un sacrificiu de sine. nici o reciprocitate a sentimentelor dintre cel care cunoaşte şi obiectul cunoscut. Doar cunoaşterea, luată singură, e o chestiune de receptare, nu de acţiune; ţine de ochi, nu de aripi; e o problemă moartă în viaţă, în cel mai bun caz. Trebuie astfel făcută o distincţie categorică între aceste două mari expresii ale vieţii: iubirea plină de energie şi cunoaşterea pasivă. Una este legată de activitatea pasionata, novatoare, de impulsul dinamic de *a face* ceva, în plan fizic, mental sau spiritual, impuls inerent tuturor lucrurilor vii şi numit de psihologi *conaţie* cealaltă este legată de conştiinţa lăuntrică, de cercetarea pasivă a ceva, numită *proces cognitiv.*

Acea „conaţie" este aproape în întregime o chestiune de voinţă, dar o voinţă stimulată de emoţie; căci orice tip de acţiune voită, oricât de intelectuală ar putea părea, este întotdeauna rezultatul interesului, iar interesul implică sentiment. Acţionăm fiindcă simţim că voim astfel; simţim că

trebuie. Fie că forţa care ne inspiră c o simplă preferinţă sau un îndemn copleşitor, impulsul nostru de a acţiona este o sinteză a hotărârii şi a dorinţei. Toate realizările omului sunt rezultatul acelei conaţii, niciodată rezultatul exclusiv al gândirii. „Intelectul nu realizează nimic prin sine însuşi”, spunea Aristotel, iar psihologia modernă n-a făcut decât să confirme această lege. De aceea, căutarea realităţii de către om nu este niciodată iniţiată deşi poate fi ajutată în mare măsură prin aspectul intelectual al conştiinţei sale; căci puterile raţiunii ca atare au o iniţiativă redusa. Competenţa lor nu e de a explora, ci este analitică. Ele rămân pe loc, disecând şi ordonând problemele aflate la îndemână. nu se aventurează dincolo de propriul lor domeniu în căutare de hrană. Gândirea nu pătrunde prea departe într-un obiect pentru care sinele nu simte nici un fel de interes - *ie.,* faţă de care nu are o mişcare „conativă” de atracţie, de dorinţă - , căci interesu1 e singura metodă cunoscuta noua de a stârni voinţa şi de a asigura fixarea atenţiei necesară oricărui proces intelectual. Nimeni nu meditează prea mult asupra unui lucru de care nu-i pasă; cu alte cuvinte, un lucru care nu-i marchează viaţa emoţională. Lumea trebuie să urască, să iubească, să se teamă sau să dorească un anumit lucru; dar trebuie să aibă faţă de el un sentiment oarecare. Sentimentul este acel tentacul pe care-1 întindem înspre lumea lucrurilor.

În acest punct, lecţia pe care ne-o oferă psihologia este aceeaşi cu cea pe care Dante a adus-o din pelerinajul său; e

vorba de suprema importanţă şi de mişcarea armonioasă a lui *1l desiro* şi *il velle. Si come rota ch ‘egualmente è mossa,* acestea se mişcă laolaltă pentru a împlini planul cosmic. În întreaga viaţă umană, în măsura în care aceasta nu este doar o condiţie a stării pasive de „a fi conştienţi”, legea pe care Dante o consideră implicită în univers este legea minţii individuale. Nu logica, nu „bunul-simţ”, ci *l ‘amor che move il sole e le altre stelle* este forţa motrice a spiritului omului, atât pentru inventatori, filosofi şi artişti, cât şi pentru eroi şi sfinţi.

Bibliografie:

1. **Ancelet-Hustache J.** - *Meister Echarth şi Mistica Renană,* Ed. Univers enciclopedic, Bucureşti, 1997.

2**. Sfântul Augustin** – *Confesiuni,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 1998.

3. **Underhill E.** – *Mistica,* Ed. Biblioteca Apostrof, Cluj, 1995.